

Jak šije můj krejčí?

JAK ŠIJE MŮJ KREJČÍ?

CÍL: Cílem lekce je seznámit žáky s pracovními podmínkami v tzv. „sweatshopech“, továrnách, kde se vyrábí spotřební zboží, konkrétně oblečení. Žáci pochopí systém fungování světového oděvního průmyslu a mezinárodního obchodu s oděvy, poznají, proč se naše oblečení šije hlavně v rozvojových zemích, a budou schopni vyjmenovat producentské země. Dále se žáci zamyslí nad svým vlastním spotřebitelským chováním.

ČAS: 120 minut

PŘEHLED AKTIVIT V LEKCI:

Aktivita	Metoda/forma	Čas	Pomůcky
1. Otázky	EVOKACE Evokace	5 minut	Sešity, tužky
2. Odkud je?	EVOKACE Evokace, práce s mapou, diskuze	15 minut	Mapa světa, tabule, křídly
3. Mezinárodní obchod s oděvy	UVĚDOMĚNÍ SI Diskuze, brainstorming, získávání informací	20 minut	Flip chart s důvody výroby v zahraničí, tabule, křídly Text 1
4. Sweet Sweatshops	UVĚDOMĚNÍ SI Rozbor slova sweatshop, krátká pohybová hra, práce ve skupině, doplňování textu, získávání informací	30 minut	PL 1, PL 2, tužky Text 2
Přestávka			
5. Jak šije a žije můj krejčí?	UVĚDOMĚNÍ SI Práce ve skupině, kreslení, prezentace, práce s textem	35 minut	PL 3, kreslicí potřeby, velké papíry
6. Ušijeme si to sami?	REFLEXE Reflexe, diskuze, volné psaní	15 minut	Sešity, psací potřeby, tabule, křída

1. Otázky

Na začátku lekce se žáků zeptáme na níže uvedené otázky a předem je upozorníme, že svoje odpovědi nebudou zveřejňovat, ale pouze si je zapíšou do sešitů. S odpověďmi budeme dále pracovat v průběhu lekce.

Otázky:

- „Kde nejčastěji nakupujete své oblečení (např. ve značkových obchodech, second-handech,...)?“
- „Jak často si kupujete nové oblečení? Jak dlouho nosíte např. džíny, než je vyhodíte?“
- „Dědíte své oblečení od sourozenců, nebo si vždy kupujete oblečení nové?“

2. Odkud je?

Zeptáme se žáků, kde se podle nich vyrábí nejvíce oblečení, které tady v ČR kupujeme. Pokusíme se vyjmenovat aspoň 4 země, které zapíšeme na tabuli (např. Čína, Indie, Bangladéš, Turecko,...).

Následně vyzveme žáky, aby zjistili ze štítku jednoho kusu svého oblečení (trička/kalhot/mikiny), odkud pochází. Pokud máme více času, můžou se žáci podívat na štítky všeho svého oblečení, co mají na sobě.

Nyní společně vytvoříme tabulku. V prvním sloupci budou názvy jednotlivých zemí, z nichž mají žáci své oblečení, a kolonka „neuveдено“ (někteří výrobci totiž neuvádí, kde bylo oblečení vyrobeno). V druhém sloupci bude počet kusů oblečení z dané země. Je vhodné nejprve sepsat pod sebe země a potom vyzvat všechny žáky, aby udělali čárky u zemí, ze kterých mají své oblečení. Nakonec čárky sečteme, určíme pořadí zemí a podíváme se, jestli se výsledné země shodují s počátečními odhady žáků. Výsledné země si ukážeme na mapě světa.

Pro zajímavost můžeme žákům sdělit některé z informací zmíněných níže v Informacích pro učitele 1, např. které země jsou největšími vývozci oděvů na světě a ze kterých zemí se oděvy do EU nejvíce dováží.

Informace pro učitele 1

Oděvní a textilní sektor tvoří významnou část světové ekonomiky. Export oděvů a textilu tvoří přibližně 7 % celosvětových vývozu. Největším exportérem je Čína, která vytváří 1/4 světové produkce oděvů a textilu, velkými vývozci jsou také rozvojové země z regionu jihovýchodní Asie. Některé země jsou na vývozu těchto komodit zcela závislé, např. v Bangladéši a Kambodži tvoří oděvy více než 80 % celkové hodnoty exportu.

Největšími exportéry oděvů jsou: Čína, Evropská unie (27), Bangladéš, Turecko, Indie, Vietnam, Indonésie, USA, Mexiko, Thajsko. Oděvy a hlavně textilie se stále ještě vyrábí i v rozvinutých zemích, avšak zde je jejich výroba na ústupu. Největší růst ve vývozu oděvů zaznamenávají Vietnam, Bangladéš a Indonésie.

Do EU se nejvíce oděvů dováží z Číny, Turecka, Bangladéše a Indie. Největšími producenty oděvů v rámci EU jsou Itálie, Rumunsko a Bulharsko.

3. Mezinárodní obchod s oděvy

Na úvod této aktivity se žáků zeptáme: „Proč se většina našeho oblečení nevyrábí v České republice? Proč se vyrábí hlavně v rozvojových zemích?“ a jejich nápady sepíšeme na tabuli. Máme předem připravený flip chart s důvody výroby oblečení v rozvojových zemích (viz Text 1), které porovnáme s odpověďmi žáků. Jednotlivé důvody/pojmy s žáky projdeme a vysvětlíme jim fungování mezinárodního obchodu s oděvy. Cílem této aktivity je především nastítnit fungování mezinárodního obchodu s oděvy a důvody výroby oblečení v rozvojových zemích.

4. Sweet sweatshops

Dále se budeme zabývat tzv. sweatshopy. Nejprve s žáky rozebereme anglické slovo „sweatshop“ [svetšop], z jakých dvou slov je složené, jaký je jeho význam a kdy vzniklo. Pokud jsou žáci v angličtině dobří, můžeme je nejprve nechat přeložit toto slovo samostatně a potom doplnit další informace o sweatshopech.

Informace pro učitele 2 – rozbor slova Sweatshop:

„Sweatshop“ [svetšop] rozdělíme na dvě slova – sweat [svet] a shop [šop]. „Sweat“ znamená pot, ale v hovorové angličtině také těžká práce. „Shop“ znamená obchod nebo také dílna či práce.

Slovo „sweatshop“ ovšem nelze přeložit jako zpocená dílna či obchod těžké práce. Při použití v českém jazyce se nepřekládá, zachovává se ve svém anglickém znění. Pro jeho správné použití je však nezbytné vědět, co slovo „sweatshop“ znamená. Podívejme se na to z pohledu historického vývoje tohoto slova.

Samotný pojem „sweatshop“ má své kořeny v 19. století, tehdy se používalo sousloví „sweating system“ k popsání nespravedlivého systému obchodu v oděvním a textilním průmyslu. Slovo „sweatshop“ se potom stalo ekvivalentem k místu – továrně, kde chudí dělníci vyráběli oděvy a textil za nepředstavitelně špatných pracovních podmínek a s minimálním platem.

Dnes se pojem „sweatshop“ používá k pojmenování **továren a dílen**, kde panují **nevyhovující pracovní podmínky**, jsou **porušována lidská práva** a dělníkům **není vyplácena ani minimální mzda**.

Dnešní „sweatshopy“ už nevyrábějí pouze oblečení a textil, ale také elektroniku, hračky, sportovní potřeby a mnoho dalších věcí, které denně užíváme.

Pot, který se ve slově „sweatshop“ vyskytuje, je tedy pot dělníků, kteří v takových továrnách pracují. Je důležité si uvědomit, že sweatshopy nejsou jen v rozvojových zemích, ale také v Evropě či USA, kde zaměstnávají hlavně imigranty a sociálně slabší obyvatelstvo. Většina lidí pracujících ve sweatshopech jsou ženy.

V druhé části této aktivity se budeme bavit o konkrétních negativních jevech, které ve sweatshopech panují. Nejprve žáky rozdělíme do skupin po 3–4. Každá skupina dostane text, ve kterém jsou vynechána klíčová slovní spojení (viz pracovní list 1). Máme-li k dispozici chodbu či vedlejší místnost, rozmístíme sem papírky s chybějícími slovními spojeními (viz pracovní list 2). Jednotlivá slovní spojení jsou očíslována, stejná čísla mají i mezery v textu.

Úkolem skupin je co nejdříve doplnit chybějící výrazy do textu. Z každé skupiny musí vždy jeden žák zůstat ve třídě u papíru s textem. Jeho role bude doplňovat chybějící výrazy, které mu ostatní členové skupiny budou hlásit. Ti členové, kteří běhají a hledají papírky s chybějícími výrazy, nesmí s papírky nijak manipulovat. Pouze si přečtou dané spojení, zapamatují si ho a předají člověku, který zapisuje. Role si v průběhu hry nesmí měnit. Jakmile bude první skupina hotova, dáme limit půl minuty ostatním skupinám na dokončení úkolu.

Po skončení hry si kompletní text nahlas společně přečteme a navážeme na něj diskuzí o sweatshopech, pracovních podmínkách a mezinárodním obchodu s oblečením (viz Text 1). Správně vyplněný text najdeme v Textu 2.

Otázky do diskuze:

- *Jak rozumíte pojmu sweatshop? Co si pod ním představíte?*
- *Jaké pracovní podmínky ve sweatshopech často panují?*
- *Myslíte si, že je dnešní systém výroby oblečení správný? Je to takto v pořádku? Chtěli byste jej změnit? Jak byste jej změnili?*

Poznámka: Tuto aktivitu můžeme rozdělit přestávkou na dvě části. První část zabývající se významem slova sweatshop můžeme zařadit před přestávkou, druhou část s krátkou hrou a diskuzí lze zařadit po přestávce.

5. Jak šije a žije můj krejčí?

V následující aktivitě se budeme do hloubky zabývat negativními jevy spojenými se současným způsobem výroby oblečení. Žáky rozdělíme do skupin po 4–5. Každá skupina dostane příběh konkrétního/ho krejčí/ho (viz pracovní list 3 – Příběhy našich krejčích) a jejich úkolem bude nakreslit její/jeho podobiznu. Do podobizny by se měly promítnout informace, které jsou obsažené v popisu dané osoby. Dále mají žáci za úkol zodpovědět otázky uvedené pod popisem osoby. Otázky napíšou vedle podobizny krejčí/ho.

Na přečtení textů, vytvoření podobizny a zodpovězení otázek mají žáci limit 25 minut, na který je předem upozorníme. Poté jednotlivé skupiny představí svého krejčího ostatním – popíší jeho podobiznu, co které konkrétní znaky znamenají a nakonec přečtou dané otázky a své odpovědi na ně.

Až odprezentují všechny skupiny, provedeme reflexi, která je popsána v následující aktivitě.

Seznam příběhů krejčích:

Jméno	Země	Popsané negativní jevy
Ťing	Čína	Nerespektování pracovních smluv, špatné zacházení s dělnicemi v době těhotenství.
Perna	Indie	Dětská práce, pracovní přetížení, omezování základních práv a svobod.
Rashed	Bangladéš	Pískování, zdravotní problémy, nedostatečné ochranné pomůcky.
Yasan	Turecko	Zákaz zakládání odborových sdružení.
Mara	Kambodža	Pracovní vytížení, nedostatečná mzda, špatné životní podmínky.
Elina	Indonésie	Sexuální obtěžování, fyzické a psychické násilí.
Phan	Thajsko	Pracovní přetížení, nedostatečná mzda, vyhrožování.

6. Ušijeme si to sami?

Závěrečnou reflexi zahájíme společnou diskuzí. Vyzveme žáky: „Představte si, že byste pracovali ve sweatshopu na výrobu oblečení. Snažili byste se hájit svá práva z pozice dělnice nebo dělníka? Nebo byste raději ze strachu z potrestání poslušně pracovali? Která z těchto dvou možností je podle vás z celkového hlediska bezpečnější?“

Po diskusi můžeme žákům pro zajímavost sdělit informace z Informací pro učitele 3. Jsou zde zařazeny proto, aby se žákům dotvořil celkový obraz fungování světového oděvního průmyslu.

Informace pro učitele 3

Zisk za prodej trička s cenou 250 Kč se dělí následovně:

200 Kč	marže + marketing
29 Kč	administrativní náklady v zemi výroby a přeprava
18,50 Kč	materiál
2,50 Kč	mzda dělníka v továrně

Průměrný Čech utratil v roce 2007 za oblečení celkem 4 222 Kč.

Na úplný závěr celé lekce provedeme s žáky metodu volného psaní. Vrátime se k odpovědím, které si žáci napsali do sešitu na začátku hodiny, a položíme jim následující otázku: „Když teď víte, jak funguje světový oděvní průmysl, chtěli byste svůj přístup k nakupování oblečení změnit? Nebo vás to naopak utvrdilo v přesvědčení, že se chováte správně, a nic byste neměnili?“

Na psaní necháme žákům 5, maximálně 10 minut. Podle zbývajícího času se žáci mohou o své dojmy dobrovolně podělit s ostatními.

Více o metodě volného psaní najdete na této webové stránce:

http://www.zstyre.cz/Aktivity/projekty/granty/benefit09/materialy/metody/01Volne_psani.pdf

Pokud chcete s žáky dále rozebrat i možné alternativy nákupu oblečení, inspiraci můžete čerpat na níže uvedených odkazech:

Doporučené odkazy:

- Označení ekologické a etické módy:
<http://www.magazin-lohas.cz/blog/74/Oznaceni-eticke-a-ekologicke-mody>
- Kampaň Ušili to na nás: <http://www.svetvnakupnimkosiku.cz/usili-to-na-nas>
- Průvodce, jak se zapojit do spotřebitelských kampaní:
<http://www.svetvnakupnimkosiku.cz/files/korenova-slozka-svkn/texty/usili-to-na-nas/krok-za-krokem.pdf>
- Oděvní firma Patagonia, která vyrábí outdoorové oblečení a vybavení nejvyšší kvality, na svých stránkách zveřejňuje konkrétní výrobce svých produktů – textilní a oděvní továrny. Více na Footprint Chronicles:
<http://www.patagonia.com/us/footprint>

Dále uvádíme odkazy na doporučené filmy zabývající se výrobou oblečení:

- China blue – Micha Peled, 2005, USA, dostupné na: <http://dokumentarni.tv/penize-ekonomika/china-blue>
- Ušili to na nás – Společnost pro Fair trade, 2010, ČR, dostupné na:
<http://www.youtube.com/watch?v=v5UbCGWpv0A>

Přílohy:

Pracovní list 1: Text o pracovních podmínkách.

Pracovní list 2: Vynechané výrazy.

Pracovní list 3: Příběhy našich krejčích.

Text 1: Mezinárodní obchod s oděvy.

Text 2: Doplněný text pro kontrolu aktivity č. 4

Zdroje:

Informace pro učitele 1

- HRALOVÁ, Eva. Víš, co nosíš?: Studie o environmentálních aspektech odívání. 2009. Dostupné z: <http://www.britishcouncil.org/odivani-studie03.pdf>
- WORLD TRADE ORGANIZATION. International Trade Statistics 2011: II. Merchandise Trade [online]. 2011 [cit. 2012-12-07]. Dostupné z: http://www.wto.org/english/res_e/statis_e/its2011_e/its11_merch_trade_product_e.pdf
- EUROPEAN COMMISSION. Statistics on Textile and Clothing [online]. 2012 [cit. 2012-12-07]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/textiles/files/statistics/textiles_en.pdf
- EUROPEAN COMMISSION. European Business - Facts and Figures: Textiles, clothing, leather and footwear [online]. 2009 [cit. 2012-12-07]. ISBN: 978-92-79-12407-5. Dostupné z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-BW-09-001/EN/KS-BW-09-001-EN.PDF

Informace pro učitele 2

- Sweatshop. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-2012 [cit. 2012-12-07]. Dostupné z: <http://en.wikipedia.org/wiki/Sweatshop>
- Sweat. MACMILLAN PUBLISHERS LIMITED. Macmillan Dictionary and Thesaurus [online]. 2009-2012 [cit. 2012-12-07]. Dostupné z: http://www.macmillandictionary.com/thesaurus/british/sweat_9

Informace pro učitele 3

- SPOLEČNOST PRO FAIR TRADE. Ušili to na nás: Kampaň za zlepšení pracovních podmínek v rozvojových zemích [online]. Brno, 2010 [cit. 2012-12-07]. Dostupné z: <http://www.svetvnakupnimkosiku.cz/files/korenova-slozka-svkn/texty/usili-to-na-nas/infokit.pdf>
- HRALOVÁ, Eva a kol. Víš, co nosíš?: Studie o environmentálních aspektech odívání. 2009. Dostupné z: <http://www.britishcouncil.org/odivani-studie03.pdf>

Text 1 – Mezinárodní obchod s oděvy:

- Výroba oblečení. Svět v nákupním košíku [online]. 2010 [cit. 2012-12-07]. Dostupné z: <http://www.svetvnakupnimkosiku.cz/vyroba-obleceni-1>
- The structure of the fashion industry. FASHIONING AN ETHICAL INDUSTRY: A LABOUR BEHIND THE LABEL PROJECT. Fashioning an ethical industry [online]. 2006 [cit. 2012-12-07]. Dostupné z: <http://fashioninganethicalindustry.org/file/factsheet2+The+structure+of+the+fashion+industry>
- SPOLEČNOST PRO FAIR TRADE. Ušili to na nás: Kampaň za zlepšení pracovních podmínek v rozvojových zemích [online]. Brno, 2010 [cit. 2012-12-07]. Dostupné z: <http://www.svetvnakupnimkosiku.cz/files/korenova-slozka-svkn/texty/usili-to-na-nas/infokit.pdf>
- Our Brands. VF CORPORATION. VF Corporation [online]. 2012 [cit. 2012-12-07]. Dostupné z: <http://www.vfc.com/brands>
- Outsourcing and Offshoring. EUROEKONOM.CZ. Euroekonom.cz [online]. 2005 [cit. 2012-12-07]. Dostupné z: <http://www.euroekonom.cz/analyzy-clanky.php?type=jz-outsourcing>

Text 2 – Doplněný text pro kontrolu aktivity č. 4:

- Working conditions in the global fashion industry. FASHIONING AN ETHICAL INDUSTRY: A LABOUR BEHIND THE LABEL PROJECT. Fashioning an ethical industry [online]. 2006 [cit. 2012-12-07]. Dostupné z: <http://fashioninganethicalindustry.org/file/factsheet6+Working+conditions+in+the+global+fashion+industry.pdf>

PL 1 – Text o pracovních podmínkách a PL 2 – Vynechané výrazy:

- Working conditions in the global fashion industry. FASHIONING AN ETHICAL INDUSTRY: A LABOUR BEHIND THE LABEL PROJECT. Fashioning an ethical industry [online]. 2006 [cit. 2012-12-07]. Dostupné z: <http://fashioninganethicalindustry.org/file/factsheet6+Working+conditions+in+the+global+fashion+industry.pdf>

PL 3 – Příběhy našich krejčů:

- Ťing, 26 let, Čína – vypracováno dle: OXFAM GB, CLEAN CLOTHES CAMPAIGN and ICFTU. Play Fair at the Olympics: Respect workers' rights in the sportswear industry [online]. 2004 [cit. 2012-12-07]. Dostupné z: <http://www.faiolympics.org/background/olympicreporteng.pdf>
- Working conditions in the global fashion industry. FASHIONING AN ETHICAL INDUSTRY: A LABOUR BEHIND THE LABEL PROJECT. Fashioning an ethical industry [online]. 2006 [cit. 2012-12-07]. Dostupné z: <http://fashioninganethicalindustry.org/file/factsheet6+Working+conditions+in+the+global+fashion+industry.pdf>

- Prerna, 13 let, Indie – vypracováno dle: MAREŠ, Petr a Gabriela ŠTĚPÁNKOVÁ. Výsledky výzkumu: „Nedotknutelné“ dívky jsou v Indii zneužívány při výrobě oděvů pro evropské a americké trhy [online]. 2011 [cit. 2012-05-13]. Dostupné z: <http://www.svetvnakupnimkosiku.cz/files/texty/tiskove-zpravy/tz-system-sumangali-nazemi-06062011.doc>
- Rashed, 23 let, Bangladéš – vypracováno dle: AMRF IN ASSOCIATION WITH CCC AND NGWF. Deadly Denim: Sandblasting in the Bangladesh Garment Industry. Clean Clothes Campaign International secretariat [online]. 2012 [cit. 2012-05-13]. Dostupné z: <http://www.cleanclothes.org/resources/ccc/working-conditions/deadly-denim-sandblasting-in-the-bangladesh-garment-industry>
- Znamé oděvní značky stále prodávají džínsy, které zabíjí. NAZEMI. NaZemi [online]. 2012 [cit. 2012-12-07]. Dostupné z: <http://www.nazemi.cz/odpovednost-firem/264-zname-odevni-znacky-stale-prodavaji-dzinsy-ktere-zabiji.html>
- Yasan, 22 let, Turecko – vypracováno dle: OXFAM GB, CLEAN CLOTHES CAMPAIGN and ICFTU. Play Fair at the Olympics: Respect workers' rights in the sportswear industry [online]. 2004 [cit. 2012-12-07]. Dostupné z: <http://www.fairolympics.org/background/olympicreporteng.pdf>
- Mara, 25 let, Kambodža – vypracováno dle: OXFAM GB, CLEAN CLOTHES CAMPAIGN and ICFTU. Play Fair at the Olympics: Respect workers' rights in the sportswear industry [online]. 2004 [cit. 2012-12-07]. Dostupné z: <http://www.fairolympics.org/background/olympicreporteng.pdf>
- Elina, 30 let, Indonésie – vypracováno dle: Working conditions in the global fashion industry. FASHIONING AN ETHICAL INDUSTRY: A LABOUR BEHIND THE LABEL PROJECT. Fashioning an ethical industry [online]. 2006 [cit.2012-12-07]. Dostupné z: <http://fashioninganethicalindustry.org/file/factsheet6+Working+conditions+in+the+global+fashion+industry.pdf/>
- Phan, 22 let, Thajsko – vypracováno dle: OXFAM GB, CLEAN CLOTHES CAMPAIGN and ICFTU. Play Fair at the Olympics: Respect workers' rights in the sportswear industry [online]. 2004 [cit. 2012-12-07]. Dostupné z: <http://www.fairolympics.org/background/olympicreporteng.pdf>